

Van gevangenis naar detentiehuis

Er gaat geen maand voorbij zonder dat de gevangenissen het nieuws halen. Overbevolking, relletjes, ontsnappingen, gijzelingen. De politiek geeft vaak hetzelfde antwoord op deze problemen: nog meer cellen bouwen. Maar moeten we niet eerder de manier waarop we detentie organiseren in vraag stellen? Vzw De Huizen stelt een nieuw concept van detentie voor. Kleinschaligheid is daarin essentieel. Detentiehuisen met een beperkt aantal 'bewoners' maken het mogelijk daadwerkelijk en efficiënt te differentiëren en zodoende op maat te straffen.

TEKST MARJAN GRYSOEN, MELISSA RASSCHAERT, SARAH WOUTERS **BEELD** LAYLA AERTS

De industriële revolutie veranderde het leven van de mensen grondig. Lijfstraffen verdwenen en gevangenissen, waartegen aanvankelijk grote weerstand bestond, kwamen in de plaats. De snelle evoluties in de wereld van vandaag veranderen het leven van de mensen even grondig. Standaardantwoorden zijn niet langer efficiënt. Ook maatschappelijke problemen zoals criminaliteit ontsnappen niet aan die vaststelling. Er moeten niet alleen alternatieve strafvormen ontwikkeld worden, ook de detentie zelf moet gedifferentieerd worden.

Gedifferentieerde strafuitvoering

De criminologische wereld dacht al grondig na over hoe de gevangenis van vandaag eruit zou moeten zien. Onder de vleugels van de Liga voor Mensenrechten ontstond het Project Gedifferentieerde Strafwitvoering. Specialisten uit verschillende sectoren (zoals academici, praktijkmensen, architecten, politici en economen) kwamen uiteindelijk tot een nieuw concept: een detentiehuis voor tien personen. Deze kleinschaligheid maakt straffen op maat mogelijk. Vzw De Huizen houdt zich bezig met de verdere ontwikkeling van dit concept. Ze staat in voor de opmaak van business-, personeels-, buurt-, architecturale en stappenplannen. Op basis daarvan doet ze aanbevelingen aan geïnteresseerde overheden en organisaties. Die aanbe-

velingen deden de Belgische overheid dan weer beslissen dit nieuwe concept een kans te geven en een proefproject 'detentiehuisen' op te zetten.

Een nieuw detentieconcept

Mensen willen wel straf, maar geen recidive. Mensen begrijpen dat iedereen bij elkaar plaatsen in gevangenissen risicovol en onverstandig is, dat verschillende soorten gedetineerden verschillend benaderd moeten worden. Om te kunnen differentiëren moeten we kleinschaliger werken. Het moet ook mogelijk zijn de straf weer ten dienste te stellen van de samenleving die door het misdrijf is geschaad.

Het uiteindelijke doel is de hervorming

en opgeleid worden om dit mogelijk te maken. Detentie moet uit de marge van onze samenleving gehaald worden en in samenwerking met de maatschappij uitgewerkt worden. Dit vergt niet alleen architecturale aanpassingen, het vereist ook verandering op verschillende vlakken en niveaus.

Detentie- en reclasseringsinspanningen moeten elkaar vinden in de vorm van een 'oplossingsplan' dat, vooraleer het in uitvoering komt, door de strafuitvoeringsrechtbank wordt aanvaard. Zekerheid omtrent het verloop van de detentie en de reclassering levert immers zowel voor de gedetineerde als voor begeleiders en hulpverleners – en finaal ook voor de samenleving – meer op dan de risico-

Straffen moeten van in het begin de reclassering voorbereiden. Het detentiepersoneel moet geselecteerd en opgeleid worden om dit mogelijk te maken.

van de volledige strafuitvoering en detentie in België naar een kleinschalig, gedifferentieerd en nabij systeem. Onze huidige gevangenissen moeten vervangen worden door kleine detentiehuisen in georganiseerde detentiestreken. Al onze gedetineerden moeten een geïndividualiseerd oplossingstraject kunnen doorlopen. Straffen moeten van in het begin de reclassering voorbereiden. Het detentiepersoneel moet geselecteerd

screening na een inhoudsloze detentie en vrijstelling aan het einde van de straf, zonder verdere opvolging, wat vandaag meer en meer de praktijk wordt.

Gedetineerden kunnen in de loop van één detentie verschillende detentiehuisen doorlopen, volgens wat bepaald is in hun individuele 'oplossingsplan'. De achterliggende problematiek van de gedetineerde, maar ook juridische, sociale en penitentiaire (vluchtgevaarlijkheid)

In een klein detentiehuis, zoals op de foto in Scandinavië, krijgt een veroordeelde directe begeleiding waardoor hij, net zoals het personeel en de omringende samenleving, eerder zijn verantwoordelijkheid zal opnemen.

criteria zullen bepalend zijn voor dit parcours. Binnen één streek worden alle penitentiaire programma's ontwikkeld, van gesloten tot open, van basisprogramma tot intensieve intramurale begeleiding.

Omdat detentiehuisen een persoonlijke werkwijze mogelijk maken en de motivatie van gedetineerden en begeleiders zodoende verhoogt, kunnen we betere resultaten boeken

Kleinschalig, gedifferentieerd en nabij

In het huidige regeerakkoord werd verwezen naar kleinschalige, anders beveiligde detentievormen. Minister Koen Geens wijdde er een paragraaf aan in zijn justitieplan en in mei 2016 besloot het kernkabinet enkele transitiehuisen

te realiseren binnen het Masterplan III. Transitiehuisen zijn detentiehuisen die zich specialiseren in de intensieve voorbereiding op de reclassering van gedetineerden die in de laatste fase van hun detentie zijn.

In Vlaanderen engageerde de Genkse burgemeester Wim Dries zich om mee na te denken over deze nieuwe vorm van detentie. 'Iedere stad of gemeente wordt geconfronteerd met gedetineerden. In feiten, via de criminaliteit, maar ook nadat mensen vrijkomen en ze zich

opnieuw in de samenleving vestigen. Op dat moment is de re-integratie heel belangrijk, maar ook de kans op her vallen in de criminaliteit, wat we allemaal willen voorkomen. In Genk proberen we altijd een ketenbenadering toe te passen: proactie, preventie, repressie, nazorg. Het is nu net in die nazorg dat we denken dat zo'n transitiehuis een rol kan spelen.'

Momenteel zit de stad Genk nog in de verkennende fase. Zo werd onder andere een bezoek aan het Exodushuis in Heerlen georganiseerd. Daarnaast zoekt de stad partners. 'Als stad zullen we dit niet zelf of alleen organiseren. We gaan kijken of er partners zijn die hiervoor de leiding willen nemen of op een andere manier willen bijdragen, bijvoorbeeld welzijnsorganisaties, hulpverlening,

lokale economie en geestelijke gezondheidszorg. We merken veel bereidheid. Momenteel is er een groepje van mensen uit verschillende organisaties bezig een visie en mogelijke werkwijze uit te werken.' Volgens burgemeester Dries is er nog veel werk aan de winkel: 'We verwachten nog meer informatie over het justitieel kader en de eigenlijke oproep.

atienadelen. De bureaucratie en de ingewikkelde personeelsadministratie zijn er verlamdend. Die instituten zijn zowel kwantitatief als kwalitatief personeelverslindend.

Vele aparte, kleine detentiehuisen zijn beter. Ze kunnen veel directer inspelen op de behoeften, verhogen de mogelijkheid tot het opnemen van verantwoor-

De achterliggende problematiek van de gedetineerde, maar ook juridische, sociale en penitentiaire criteria zullen bepalend zijn voor zijn individuele 'oplossingsplan'.

Er zal ook nog onderzocht moeten worden of er in Genk een geschikte locatie is en in overleg gegaan moeten worden met de buurt om ervoor te zorgen dat er ook draagvlak is.'

Juiste inzet van middelen

Niet differentiëren is niet meer aan de orde. Differentiaties binnen grote gevangenissen of gevangeniscomplexen zijn dan weer onveilig en/of onwerkbaar. De schaalvoordelen werken er als differenti-

delijkheid voor de veroordeelde, het personeel en de omringende samenleving. Alleen van een dergelijke detentie in kleine detentiehuisen, aangepast aan de behoeften van vandaag, kan redelijkerwijze een afremming van de recidive verwacht worden.

Besparing

Bovendien hoeft kleinschaligheid niet duurder te zijn. Het is eerder aan te nemen dat kleinschaligheid op vele

punten een besparing zal opleveren. Een rationele inzet van beveiliging en begeleiding, samen met een vereenvoudigde personeelsstructuur, valt zuiniger uit. Beter beveiligen waar het nodig is. Beter begeleiden voor wie er baat bij heeft. Beide op een even hoog niveau voor iedereen organiseren doet men uit angst, of uit louter economische overweging zonder het resultaat in ogenschouw te nemen, maar is niet rationeel. Alleen omdat detentiehuisen een persoonlijke werkwijze mogelijk maken en de motivatie van gedetineerden en begeleiders zodoende verhoogt, kunnen we betere resultaten boeken. Beter detentie kan dus zonder massale inzet van middelen voor grote, moeilijk in te planten en geldverslindende bouwprojecten. Geld lenen kost ook geld. ■

Marjan Gryson is lid van vzw De Huizen, Melissa Rasschaert is VVSG-stafmedewerker lokaal veiligheidsbeleid en Sarah Wouters is preventieambtenaar in Genk

STUDIEVOORMIDDAG

OMGEVINGSANALYSE

Hoe creëren we inzicht
in de externe en interne omgeving?

De huidige legislatuur loopt naar zijn einde. De omgevingsanalyse als basis voor het nieuwe meerjarenplan dient opnieuw opgemaakt te worden. Om het beleid vorm te geven is het aangewezen te vertrekken vanuit een degelijke interne en externe analyse. CC Consult en Probis slaan de handen in elkaar om u een gratis studievoormiddag 'Omgevingsanalyse' aan te bieden. We bieden u een kader en praktische handvaten om aan de slag te kunnen gaan.

3 oktober 2017 Houthalen
10 oktober 2017 Affligem
17 oktober 2017 Izegem

Telkens van 9.30 u tot 13.00 u - inclusief broodjeslunch

ALGEMEEN KADER

Wat en waarom?
Hoe creëren we meerwaarde?

GEMEENTE EN OCMW

Eén analyse...
Hoe pakken we het welzijnsluik aan?

HOE STARTEN WE?

Stap per stap.

PRAKTIJKCASE

Voorbeeld vanuit Kortemark.

MEER INFORMATIE

Alle info en mogelijkheid tot inschrijving:
<http://event.ccconsult.be>